

Verslag van de lezing van 9 november 2010

door Wybren Jorritsma

Afbeeldingen: www.hkbs.nl

Stedenbouwkundige plannen moeten recht doen aan de identiteit van een plek begint Schram te vertellen. Deze denkwijze wordt uitgelegd aan de hand van meerdere voorbeelden waarvan een typisch Amerikaans stratenpatroon het meest opvalt. De welbekende rasters van 'streets en avenues' zouden namelijk kunnen duiden op een vast patroon welke niet locatiespecifiek is. En toch is dat niet zo. Schram wijst er op dat natuurlijke structuren van het landschap immers nog fundamenteler zijn, waardoor wel degelijk in elke Noord-Amerikaanse stad een eigen karakter aanwezig is. Bij ruimtelijke plannen moet je hier altijd rekening mee houden, legt Schram uit. Ruimtelijke ordening is een samenspel tussen de reeds aanwezige structuur, bebouwing en openbare ruimte.

HKB stedenbouwkundigen

Sacha Schram is als directielid verbonden aan HKB Stedenbouwkundigen. Dit bedrijf is al meer dan 60 jaar actief in de ruimtelijke ordening en thans gehuisvest in Rotterdam en Groningen. Schram heeft na haar studie aan de TU Delft – afstudeerrichting Architectuur en Landschapsontwerp – veel stedenbouwkundige ervaring opgedaan. Ze richt zich op visies en ontwerpen, herstructureringen en beeldkwaliteitsplannen, waarbij de vraag en de context van het plangebied essentieel zijn.

11-'10

“
De strategie moet je
bepalen aan de hand van de
locatie specifieke structuren

Bij al deze opgaven ligt de focus op het versterken van de ruimtelijke structuur en identiteit ter plaatse, waarbij de lokale kenmerken en inbreng van de bewoners een bron van inspiratie vormen. Schram: *“Door gebruikers bij de plannen te betrekken en kennis op te doen van het bestemmingsplan creëer je draagvlak en verken je de mogelijkheden om tot een goed ontwerp te komen”*. Voorbeelden hiervan zijn te vinden in Alphen aan den Rijn en Deventer.

“
Specifieke criteria biedt
zekerheid

Kloppend stadshart

Het Masterplan 'Stadshart voor Alphen aan den Rijn' heeft van de provincie Zuid Holland in 2004 de eerste prijs gekregen een prijsvraag genaamd: 'de LEVENDE STAD'. HKB zette hierbij hoog in op het herstel van kenmerkende stedenbouwkundige structuren, ondermeer door de beide oevers van de Oude Rijn als een gezamenlijk centrumgebied te laten functioneren. Het nieuwe stadsplein heeft een verbindende rol gekregen tussen de twee zijdes van de rivier. Schram: *“Door het ontwikkelen van een nieuw plein met daarop grote culturele voorzieningen is Alphen weer met zijn gezicht aan de Rijn komen te liggen.”* Het plan voorzag in de behoefte om winkels, kantoren, het stadhuis, een theater, een bioscoop, 300 woningen en bijbehorende parkeervoorzieningen te realiseren. Om de omvangrijke ingrepen naast functioneel en aantrekkelijk, ook samenhangend te laten

zijn werd in de stedenbouwkundige structuur aansluiting bij historische elementen gezocht. Een nieuwe boulevard en gracht zorgen ervoor dat de broodnodige uitbreiding van het voorzieningenniveau past in de waterrijke identiteit van Alphen aan den Rijn. Ook laat de deels vernieuwde stedenbouwkundige profilering zien dat er oog is voor kleinschaligheid en de lokale historie, doordat bestaande monumenten en oriëntatiepunten bleven bestaan, en soms zelfs geaccentueerd zijn [1][2].

[1][2] Alphen aan den Rijn.

“

Mooie gebieden maken
architectuur ondergeschikt

Landschappelijke context

Waar HKB in Alphen aan den Rijn inspeelde op de sfeer en identiteit van de Rijn en de stedelijke historie, is in de Deventer nieuwbouwwijk Graveland gekozen voor een meer landschappelijke structuur. Wel werd ook hier met een sterke thematische benadering getracht om het landschap zoveel mogelijk onderdeel van de stedenbouwkundige lay-out te laten zijn. Qua beeldkwaliteit is aansluiting gezocht bij nabijgelegen landgoederen en het aangrenzende natuurgebied, wat bestaat uit bos afgewisseld met een kleinschaliger moerasachtig landschap. De statige hoofdstructuur van Graveland bestaat uit een centrale brinkruimte en tot in detail ontworpen royale – met klinkers bestraten – lanen, die in vorm gebaseerd zijn op het oude hagenlandschap [3][4].

De uitdaging lag besloten in het verbinden van een samenhangend gebied met een woningprogramma van vrijstaande particuliere woningen. De woningen zouden niet de collectieve beeldkenmerken moeten kunnen verstoren. *“Mooie gebieden maken architectuur ondergeschikt”* zegt Schram hierover. De stedenbouwkundige identiteit is dusdanig vormgegeven dat deze meer dan de individuele invulling van de kavels bepalend is voor de sfeer en uitstraling van de wijk. De thematiek die hierbij past is vanaf het begin vastgesteld in samenspraak met de toekomstige bewoners.

Architectuur kan dan geen groot verschil meer maken, hooguit nuance aanbrengen. Ondanks dat Graveland in feite totaal nieuw is, heeft kennis van de reeds aanwezige ruimtelijke kwaliteit ervoor gezorgd dat de nieuwe stedenbouwkundige structuur geen verstoring maar juist een versterking is van de identiteit die past bij het verleden, heden en toekomst van de omgeving.

[3][4] Deventer.